

BIZIS SEKTOR U DOBA PANDEMIJE

ISTRAŽIVANJE O UTICAJU PANDEMIJE VIRUSA KORONE NA POSLOVANJE PRAVNIH LICA U SRBIJI

Izveštaj pripremio

CeSID DOO

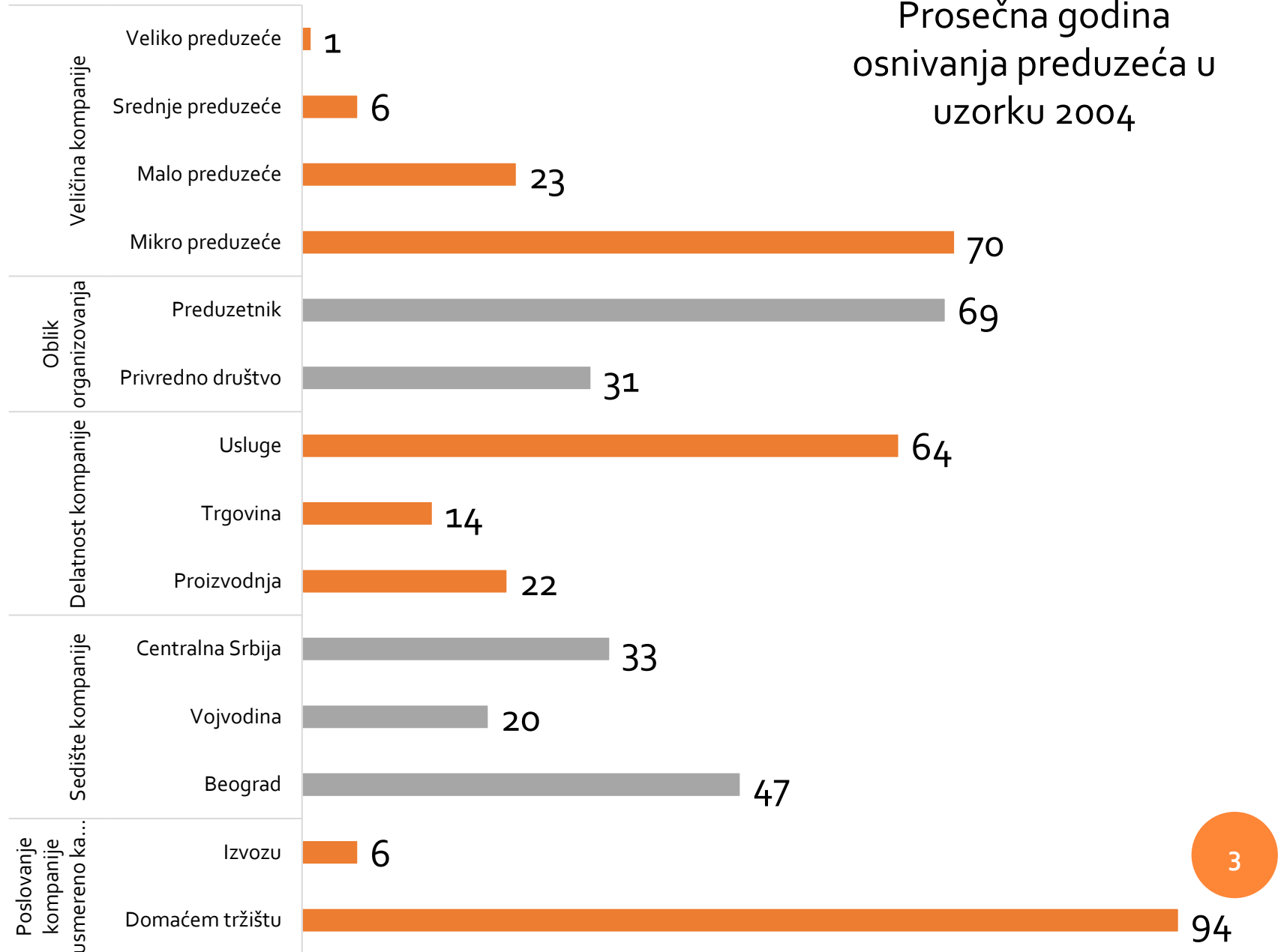
April 2020. godine

METODOLOGIJA

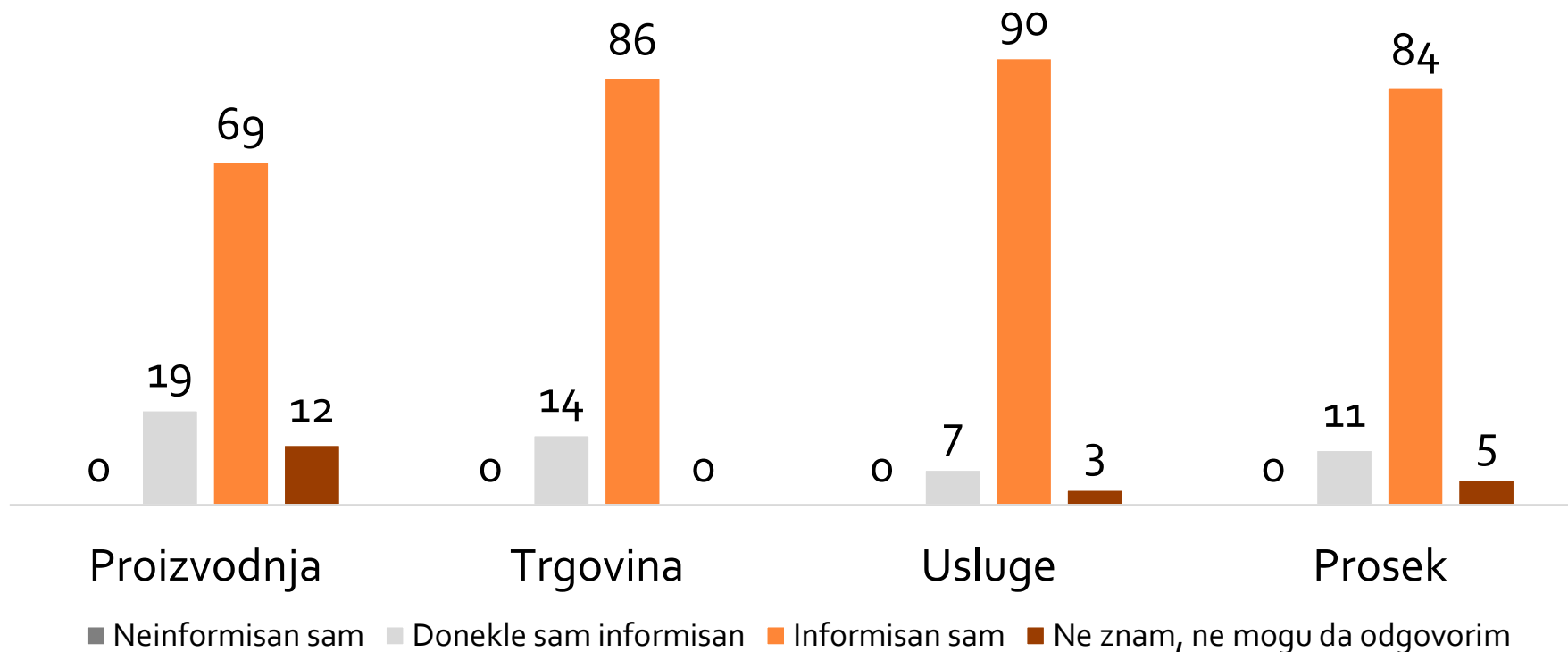
Istraživanje realizovao	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID
Istraživanje sprovedeno u periodu	06 – 13.04. 2020. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 200 pravnih lica registrovanih na teritoriji Srbije
Okvir uzorka	Agencija za privredne registre
Odabir pravnih lica	Slučajno uzorkovanje bez zamene
Odabir ispitanika u okviru pravnog lica	Vlasnik, direktor, odgovorno lice
Istraživačka tehnika	CAWI - samopopunjavanje
Istraživački instrument	Upitnik od 20 varijabli

OPIS UZORKA (U%)

Prosečna godina
osnivanja preduzeća u
uzorku 2004

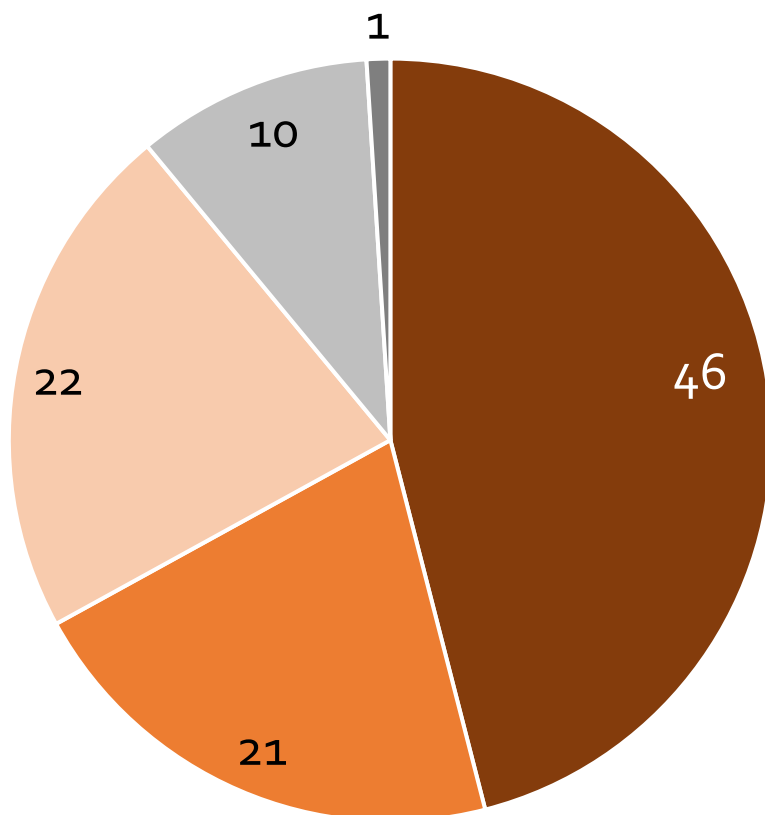
KOLIKO STE INFORMISANI O COVID-19 U ZAVISNOSTI OD DELATNOSTI KOJE PREDUZEĆE OBAVLJA?

Kompanije u Srbiji su veoma dobro informisane o virusu COVID-19 i njegovim posledicama. Nijedno pravno lice od 200 koja su učestvovala u istraživanju nije izjavilo da je neinformisano o ovom pitanju. Nalazi ukazuju da je nivo informisanosti iznad proseka veći kod pravnih lica koja se bave uslugama, dok je ispod proseka zastupljen kod onih pravnih lica koja se bave proizvodnjom.

Osim toga, manje razlike u nivou informisanosti o virusu COVID beležimo i kada je u pitanju forma pravnog lica – privredna društva su upoznatija sa ovom temom od preduzetnika. Pravna lica iz Beograda i Vojvodine su u većoj meri informisana o virusu COVID-19 od onih koja su locirana u centralnoj Srbiji.

DA LI STE ZBOG PANDEMIJE COVID-19 NA BILO KOJI NAČIN MORALI DA IZMENITE SVOJE POSLOVNE AKTIVNOSTI?

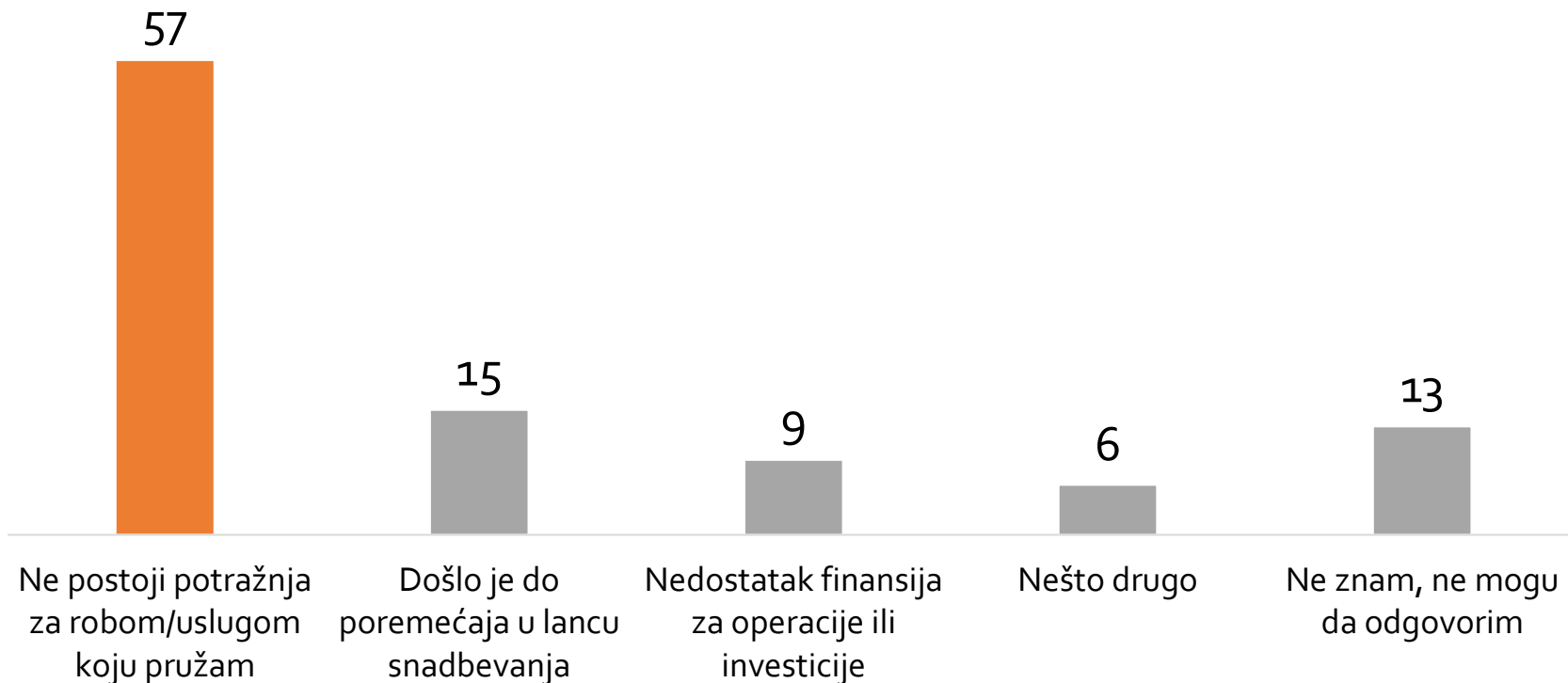
- Da, u potpunosti smo zaustavili posao u vreme trajanja pandemije
- Da, za vreme pandemije radimo od kuće
- Da, deo zaposlenih radi od kuće, dok je deo nastavio da dolazi na posao
- Ne, nastavili smo svoje poslovne aktivnosti bez obzira na pandemiju
- Ne znam, ne mogu da odgovorim

Nešto manje od polovine kompanija koje su učestvovala u uzorku (46%) je u potpunosti zaustavilo poslovanje u vreme pandemije. Jedna petina preduzeća se odlučila za rad od kuće, dok je 22% onih koji su se odlučili za polovične mere, pa tako polovina radnika radi od kuće, a druga polovina dolazi na posao.

Tek svako deseto pravno lice posluje u vreme korone na istovetan način kao i pre pandemije.

Pravna lica koja su najranjivija u ovom periodu su ona koja posluju u formi preduzetnika, veličine mikro preduzeća i koja u opisu svoje delatnosti imaju usluge. Dakle, u velikoj meri se radi upravo o onim pravnim licima ka kojima su usmerene mere Vlade Republike Srbije.

ŠTA JE NAJVEĆI IZAZOV SA KOJIM SE VAŠE PREDUZEĆE SUOČAVA U PERIODU PANDEMIJE?

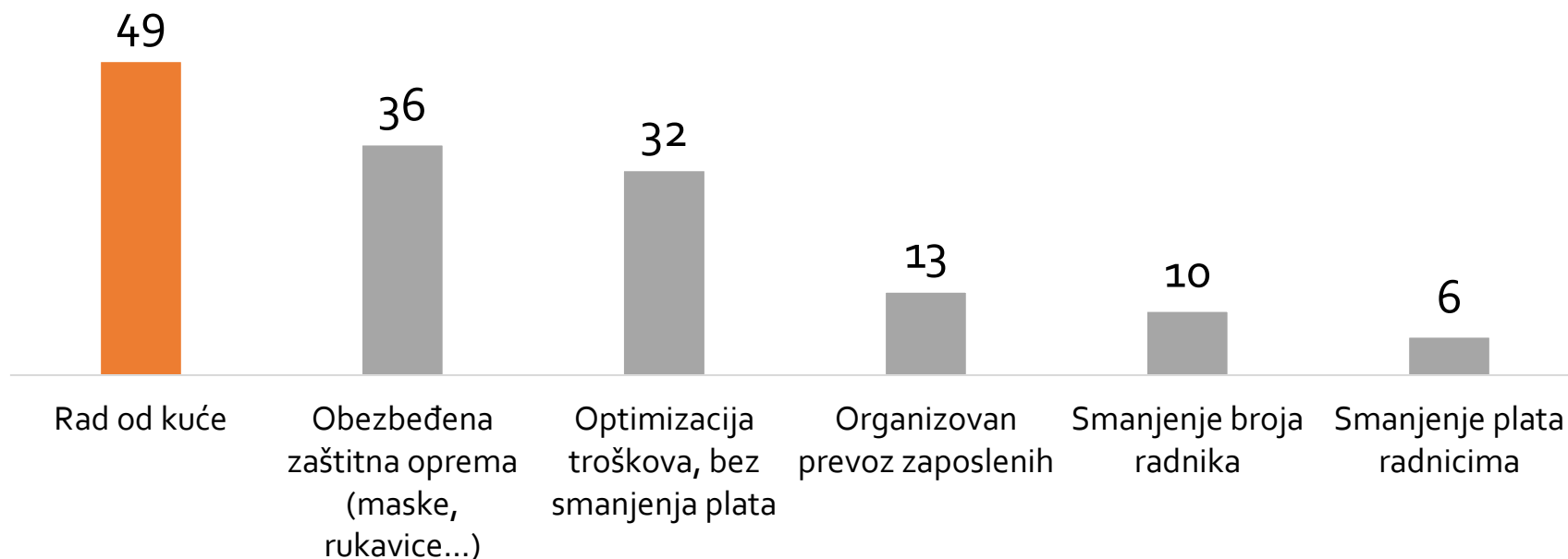

Više od polovine pravnih lica u Srbiji (57%) se suočava sa naglim ostajanjem bez tržišta na kome su plasirali svoje proizvode ili usluge. Ovo je dominantan izazov sa kojim se suočavaju preduzeća u Srbiji i to posebno mikro pravna lica, preduzetnici, koji baziraju poslovanje na pružanju usluga.

Sa druge strane, preduzeća koja se bave proizvodnjom iznad proseka imaju problema sa poremećajem u lancu snabdevanja koji usporava ili onemogućava dalje poslovanje.

Pored ovoga, preduzeća u Srbiji se suočavaju i sa: a) nemogućnošću naplate ranije isporučene robe ili usluga i to posebno od strane javnog sektora; b) zabranom rada zbog policijskog časa i vanrednih mera (ugostiteljski objekti); c) nagomilane pristigle obaveze koje ne mogu da podmire zbog nemogućnosti normalnog poslovanja.

DA LI JE VAŠE PREDUZEĆE PREDUZELO NEKU OD NAVEDENIH MERA ZA VREME PANDEMIJE COVID-19? (MOGUĆE VIŠE ODGOVORA)

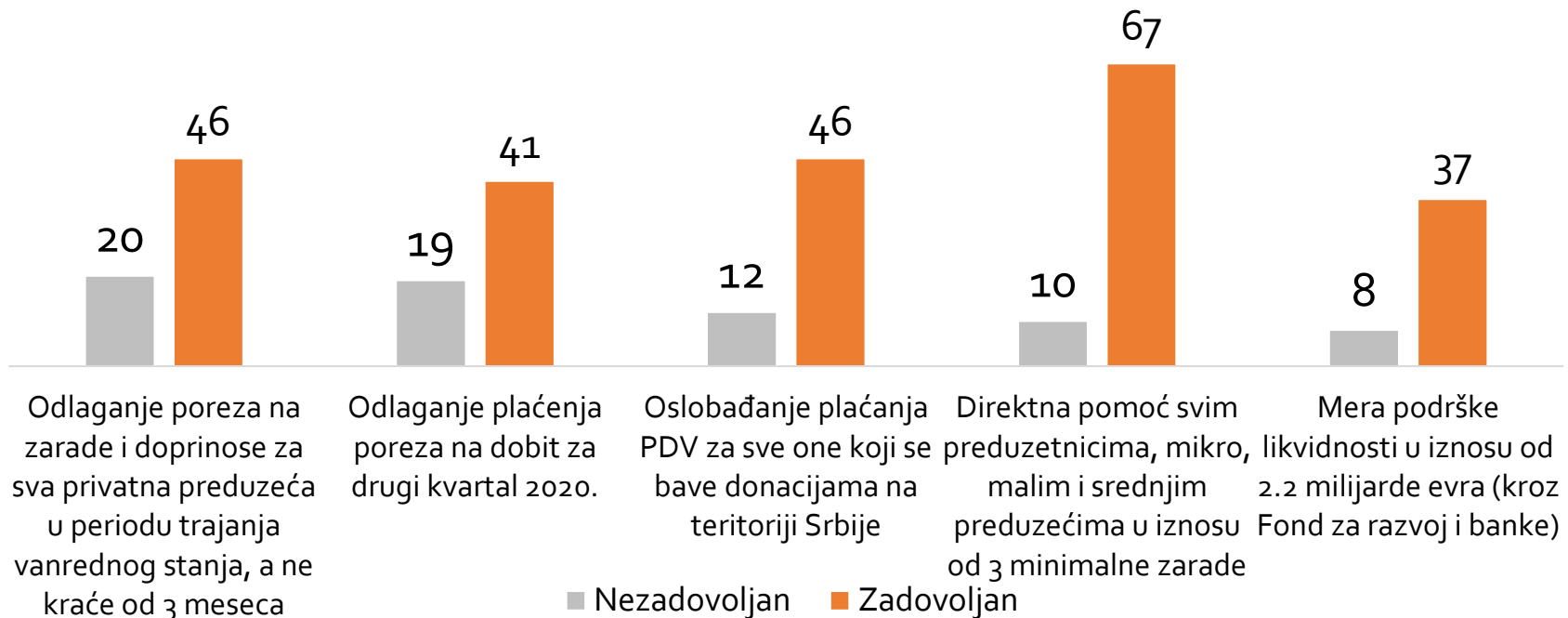

Najveći procenat pravnih lica u Srbiji se odlučio da omogući svojim zaposlenim da rade od kuće za vreme vanrednog stanja. Ovu meru je preduzeo svaki drugi anketirani predstavnik biznis sektora u Srbiji. Kod onih koji i dalje rade iz svojih poslovnih prostorija, nešto više od jedne trećine (36%) je omogućilo svojim zaposlenima da rade sa zaštitnom opremom poput rukavica i maski, dok je 13% preduzeća obezbedilo i prevoz do radnog mesta za svoje zaposlene. Svaki treći biznis u Srbiji (32%) razmišlja ili je već preduzeo mere koje podrazumevaju optimizaciju troškova poslovanja koji ne bi uticali na otpuštanje radnika i smanjenje njihovih primanja. Nepopularne mere, otpuštanje radnika i smanjenje plata, je preduzeo svaki deseti, odnosno svaki dvadeseti ispitanik.

Za rad od kuće ostale protektivne mere poput obezbeđivanja prevoza i zaštitne opreme se iznad proseka odlučuju srednja i velika preduzeća. Osim toga, u ovim pravnim licima se trenutno vodi računa o tome da se optimizuju troškovi uz maksimalnu zaštitu radnika.

Velika preduzeća, posebno ona koja se u osnovi bave trgovinom, su se odlučila i na smanjenje broja radnika kao dodatni vid optimizacije troškova poslovanja.

KOLIKO STE ZADOVOLJNI MERAMA KOJE JE USVOJILA VLADA SRBIJE ZA POMOĆ PRIVREDI? (IZDVOJENI SAMO ODGOVORI ZADOVOLJNIH/NEZADOVOLJNIH ISPITANIKA)

Odnos onih koji su zadovoljni i onih koji nisu zadovoljni merama Vlade koje se odnose na pomoć privredi ukazuje da su pravna lica generalno zadovoljna predloženim merama koje imaju za cilj da preduprede ekonomske posledice pandemije COVID-19. Procenat nezadovoljnih ne prelazi jednu petinu i to isključivo po pitanju mere koja podrazumeva odlaganje poreza na zarade i doprinose u roku ne manjem od tri meseca. Inače, ovom merom je zadovoljna skoro polovina anketiranih ispitanika (46%). Sa druge strane, najviše zadovoljstva ispitanici pokazuju merom koja podrazumeva direktnu pomoć svim preduzetnicima i preduzećima, bez obzira na veličinu, u iznosu od po 3 minimalne zarade za njihove zaposlene. Dve trećine anketiranih je zadovoljno ovom merom (67%) dok je svaki deseti ispitanik (10%) nezadovoljan ovakvom vrstom pomoći.

KOJA OD MERA VLADE JE ZA VAS I VAŠE PREDUZEĆE NAJZNAČAJNIJA?

Direktna pomoć svim preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima u iznosu od 3 minimalne zarade

55

Odlaganje poreza na zarade i doprinose za privatna preduzeća u periodu vanrednog stanja, ne kraće od 3 meseca

26

Mera podrške likvidnosti u iznosu od 2.2 milijarde evra (kroz Fond za razvoj i banke)

12

Odlaganje plaćenja poreza na dobit za 2 kvartal 2020.

4

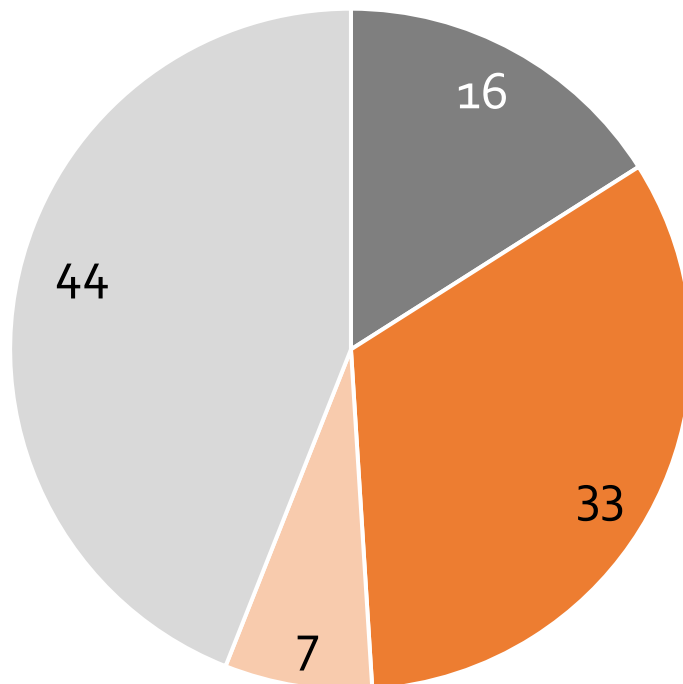
Oslobađanje plaćanja PDV za sve one koji se bave donacijama na teritoriji Srbije

3

Direktna pomoć svim pravnim licima u iznosu od 3 minimalne mesečne zarade predstavlja Vladinu meru kojom je zadovoljan najveći procenat anketiranih – 55%. Negde oko četvrtine ispitanika je zadovoljno odlaganjem plaćanja poreza na zarade u periodu od najmanje tri naredna meseca (26%). Merama podrške likvidnosti je zadovoljan svaki 8 ispitanik (12%), dok su preostale mere nešto manje popularne među pravnim licima. Ipak, važno je napomenuti da su najpopularnijom merom koja podrazumeva direktnu pomoć pravnim licima iznad proseka zadovoljni predstavnici mikro preduzeća (62%), dok mala i srednja preduzeća iznad proseka favorizuju odlaganje plaćanja poreza, a velika oslobađanje od plaćanja PDV-a za ona pravna lica koja doniraju i pomažu na teritoriji Srbije

9

KOLIKO VAM SE USVOJENE MERE ČINE OSTVARIVIM I REALISTIČNIM?

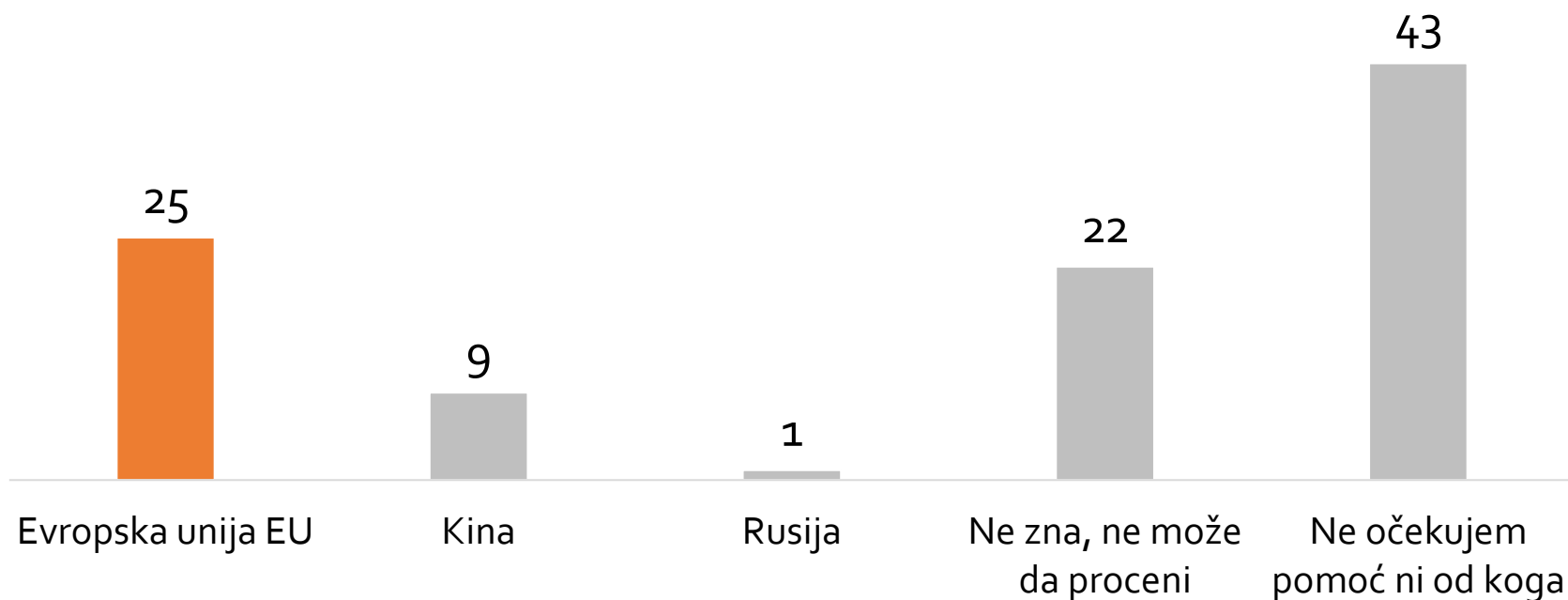
- Mere su spisak želja, država nema novca da ih realizuje
- Za neke od mera ima dovoljno novca, ali ne za sve
- Država je napravila realistične i održive mere, ima dovoljno novca za sve
- Ne znam, ne mogu da procenim

Zadovoljstvo merama za oporavak privrede od pandemije COVID-19 donekle kviri nesigurnost anketiranih pravnih lica po pitanju toga da li su i u kojoj meri navedene mere realistične i ostvarive. Nešto više od dve petine anketiranih (44%) ne može da proceni kolike su realne mogućnosti države da na ovaj način pomogne domaćoj privredi. Pesimizam preovladava kod 16% ispitanika, a 7% veruje da su sve mere realne i ostvarive.

Svako treće pravno lice u Srbiji (33%) veruje da će deo predviđenih ekonomskih mera biti ostvaren, dok za ostale jednostavno neće biti sredstava.

Nema značajnijih statističkih razlika po ovom pitanju bez obzira na veličinu preduzeća, formu poslovanja ili region iz koga dolazi.

OD KOGA OČEKUJETE NAJVEĆU EKONOMSKU POMOĆ ZA SRBIJU?

Pravna lica u Srbiji pokazuju veliku dozu skepse kada je u pitanju ekonomska pomoć i podrška iz inostranstva. Više od dve petine ispitanika (44%) ne očekuje pomoć niti od jednog značajnog međunarodnog faktora, dok svaki peti anketirani (22%) ne može da proceni da li je moguće, i ako jeste, od koga očekivati ekonomsku podršku.

Ipak, među onima koji su se opredelili za jednu od ponuđenih opcija, dominira Evropska unija za koju jedna četvrtina pravnih lica (25%) smatra da će pružiti podršku Srbiji u ekonomskom oporavku. Svaki jedanaesti ispitanik polaže svoje nade u Kinu – 9%, 1% u Rusiju i niko u SAD.

Srednja preduzeća se, iznad proseka, oslanjaju na pomoć Rusije i Kine, dok su velika okrenuta ka Evropskoj uniji.

HVALA

CESID@CESID.RS

+381 11 407 56 05

WWW.CESID.RS

